

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2013 március Ról-ról

Fáy Miklós: Athén és a szomszédos erdőség (William Shakespeare: Athéni Timon. Rendezte Zrinyi Gál Vince. A KoMa előadása a Koma Bázison.)

Belvárosi pimaszság, beülni a kocsiba, és úgy menni színházba, hogy bepötyögi az ember a készülékbe a címet, Ady Endre utca, de sok van belőle, ez a XV. kerületi. Balra, jobbra, hosszan-hosszan egyenesen, aztán jobbra és jobbra, a világ vége, de annyira, hogy mikor bekanyarodok az Ady Endre utcába, tudom, hogy valamit elrontottam. Nyilván a kerületet. Ez már kertváros, egy lélek sincs az utcán este nyolckor, miért is lennének, gyér utcai fények, meg kellett volna kérdezni pontosan, hogy hová is kell menni.

Távoli fényecske, az iskola, na jó, akkor hátha, az ajtó zárva, de a mellékutcában bejárat, szóval mégis. Belépve azt érzem, amit Vladimir Horowitz, amikor egyik utolsó felvételét készítette, egy Mozart-zongoraversenyt: Wanda, én vagyok a legöregebb az egész teremben. De kényelmesen, a közönség többségénél kétszer annyi is vagyok, diákelőadás az értelmesebbjének, akikből majd biztos az értelmetlenebbje válik, de valami érdeklődést továbbadnak talán a saját gyerekeiknek. Egyszer majd megoldják, hogy miért válik a kultúra iránti szenvedélyes érdeklődés ifjúsági mozgalommá, miért hagyjuk abba a regények olvasását negyven fölött, de most nem ezen kell gondolkodni, akik itt vannak, azok még hisznek.

Amin lehet gondolkodni, az a darabválasztás. Első helyen azon, hogy miért Shakespeare. A KoMa név nem azt jeleneti, hogy kortárs és magyar? Rendben van, hogy a kultúrharci mai állapota szerint a kettő épp egymás ellen dolgozik, ki a kortárs, ki a magyar szót hallva kap a pisztolytáskájához, de épp ezért szeretjük a KoMát, innen vagy túl vannak az állásfoglalásokon, nem érdemes megnyerni sem őket, lehet talán harminc nézőjük, nem feszegeti érte egy politikus se magát.

A Shakespeare-t azonban nem lehet elméleti alapon megoldani, vagy én nem tudom, fogalmam sincs, miért ő és miért az Athéni Timon. Hogy furcsa darab, az nem is kifejezés, a történet nélkülöz minden meglepetést vagy tanulságot. Timon addig herdálja vagyonát, míg az el nem fogy, és akkor, láss csodát, elfordulnak tőle a barátai. Ad nekik búcsúvacsorát, amire nyomatékkal meghív mindenkit, de a főétel csak forró víz. A vendégek nem érznek megbánást, nem tisztulnak meg a forró gőzben, hanem közönyös arccal lelépnek, Timon pedig beveti magát a közeli erdőbe, a halált várni.

Annyira kis vézna cselekmény, hogy Shakespeare kénytelen volt elindítani egy másikat is, Alcibiades kalandjait, a hadvezér megmenti Athént, mire jutalmul számúzik, hogy nehogy a túl sok hatalom, túl nagy népszerűség miatt egyeduralomra törjön. Hálátlan a világ, de erről ma senki nem merne darabot írni, annyira közhelyes gondolat. Főleg úgy, hogy Shakespeare maga

sokkal ügyesebben elmondta mindezt a Lear királyban.

A kérdés nem az, hogy miért nem a Lear királyt játsszák, hanem hogy miért a Timont. Talán gyakorlati megfontolásból. Az Athéni Timon rengeteg szereplőt foglalkoztat, de a rengetegnek nagy hányada hízelkedő, Lucius és Lucullus, még a nevük is hasonló, a szerepük pedig ugyanaz. Jönnek, esznek, ajándékokat fogadnak el, hálátlanok. Sempronius az egyetlen, aki szellemesen hálátlan, megsértődik, amiért Timon nem tőle kért elsőként pénzt, így válasza nem dadog, hanem elszánt, nem ad annak, aki megbánt.

Mindezt gyakorlatra, már rendezői gyakorlatra fordítva: a látszat ellenére nem kell nagyon sok szereplő a darabhoz, hiszen mindenki ugyanúgy viselkedik. Az emberi hitványság ábrázolásához éppen elegendő egy ember. Vagy, hogy érezzük, nem egy hitvánnyal állunk szemben, hanem az egész emberiséggel, édes önmagunkkal: legyen kettő.

Ketten is vannak a gaz hízelkedők, két rövidre vágott hajú fiatalember, Jaskó Bálint és Mohai Tamás. Jó idegesítők mindketten, sovány kis vadállatocskák rövid lábakon, vibrálnak, nagyképűek, magabiztosak, kemények, ez a szerepük. Közben még eljátsszák a darab egyetlen vagy kettőtlen női szerepét is, két kurvát Alcibiades baráti körében, igazán rémesek, húzogatják föl a pulóverüket, piszkálják a pucér bőrüket, mintha csak azt akarnák szemléltetni, hogy nincsen nő az előadásban, de nem is hiányzik.

Nemcsak a nő hiányzik a történetből, de a hős is, a pozitív ember, akit megcsodálhatnánk, aki dőlésben is szálfá, vagy legalább olyan szép ügyért ment tönkre, hogy rokonszenvet érdemel. Timon szálnalmas bolond, aki barátoknak hitte azokat, akik kinevették, kihasználták, koldus kutyáját küldték ajándékolni neki, hogy viszonzásképpen ékszereket kapjanak. A címszerepet magára osztotta a rendező és KoMa-parancsnok Zrinyi Gál Vince, amit éppenséggel meg is lehet érteni. Kilóra is rengeteg a szerep, nagy monológok, a magány, kisémmizettség, idegenség tirádái, mind arról, hogy az emberiség megérett a pusztulásra. Különös módon a lakomákat adó Timon esze folyton a kannibalizmus körül jár, megölni, fölfalni, kiköpni, gyűlölni.

Bizonyos szempontból ideális Zrinyi Gál Vince fazonja, vörösseszőke haja, ami természetes módon választja el a többiektől, enyhe korpulenssége, amitől tényleg kis evőművésznek tűnik, a legális kéjencség rabjának. Aki így elválik a környezetétől, az nagyon hitelesen tudja játszani a jó fiút, aki megdolgozik a környezete szeretetért és rokonszenvéért, ami Timon alakjának kézenfekvő megfejtése. Ad, ad, ad, és cserébe szeretetet vár, elfogadást, beilleszkedést, szinte megkönnyebbül, amikor tönkre megy, hogy most jön el a befektetések megtérülésének ideje, most mutassátok meg, hogy az életprogramom sikeres-e. Persze, hogy nem sikeres, amire nem tud máshogy reagálni, mint képzeletben elpusztít mindenkit, a valóságban pedig végez magával. Nem a szó szoros értelmében, inkább csak elemészt a bánat, sírja ott van a tengerparton. A nagy Shakespeare-rejtélyek egyike, hogy vajon ki temette el Timont, de szerintem ő ásta el saját magát. Sírfelirata csak önmagától származhat: Rohadjon meg, aki csak él!

Nagy szerep, és ha valamit nem szeretek az előadásban, az épp a nagy szerep tudatosítása a közönséggel. Mintha akkora lenne a gyűlölet, hogy az már a saját szívbe nem férhet el, mozgósítani kell egy kellékszívet, egy színművészeti utálatot. Folyton azt érezni, hogy a nagy monológok nem első szinten fognak ki Zrinyi Gál Vincén, el tudja mondani értelmesen, követhetően, de már be kell dobni a szaktudást, föl kell építenie a verseket, mondjuk folyamatosan erősítenie kell, majd gyorsan visszavenni, dinamikát adva a soroknak, de hát a közönség éppolyan rosszindulatú, mint Timon vendégei, tessék igazán meghalni a jegyünkért, és nem szavalni a halálról.

Az ilyen történetben kívülállónak lenni jó, nem elfogadni és nem meglepődni, és van is ilyen ember a színpadon, Apemantus, az epés bölcselő. Tudja előre, mi lesz a tanulság, nem is kell neki semmi Timon gazdagságából, nehogy olyanná váljon, mint a megvetettek, akikkel folyamatos szócsatákat vív. Mintha Timon jobbik esze volna, vagy elfojtott balsejtelmek, őt nem fogadják be, csak megtűrik, de legalább tudja, hogy nem is érdemes a klubba tartozni. Emellett osztozik Timon kannibál obszessziójában is, ő nem eszik urakat, mondja, majd később szörnyülködik, hogy hányan mártogatják Timon véréért. Ezt a jobbik észet erősíthetné a szereposztás, a jóvágású, bár a kopaszodástól a jelek szerint nagyon szenvedő Horváth Illésnek jut a szerep, és némileg hasonlít is az ő esete Timonéhoz, jobban érzékelem a technikát, a hangsúlyok, színek tudatos váltását, mint a szívet, lelket, vért, ami ennek az előadásnak az erőssége lehetne.

Van még, amit nem értek pontosan: a zenélést. Nem zenélnek betegesen sokat, de hangsúlyosan van jelen a négyoldalú színpad négy oldalán a hangszerpark, nagybőgő, dobok, fújható harmónium. Lehet, hogy ott keresek jelentést, ahol nincs és nem is akar lenni, és a muzsika csupán a sok szöveg megtörésére szolgál, annak pedig teljesen meg is felel.

Marad az első kérdés: miért az Athéni Timon? Amire az egyik válasz, hogy miért ne, egy ritkán játszott Shakespeare mindig jó. Valahogy mégis erősebbnek tűnik számomra a felütés. Főleg, mert egy kicsit meghúzták a jelenetet, ékszerész, festő, költő megy Timonhoz a portékájával, mert tudják, hogy busás viszonzásra számíthatnak. Az ékszerészt kihagyják most a történetből, csak a művészek maradnak, akik egymás vállát veregetve hízelegnek, mi, az életben tehetségesek, tartsunk össze. Ahogy, ugyebár, de be sem fejezem a mondatot. Ez az öröme a függetleneknek, kilóg a gatyából a seggük, nincs se jelmez, se díszlet, csak a tiszta lelkiismeret. Viszont megvethetik a talpnyalókat.

William Shakespeare: Athéni Timon. Rendezte Zrinyi Gál Vince. A KoMa előadása a Koma Bázison.

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Fáy Miklós: Tényleg nem szeretlek (R. D. Laing: Tényleg szeretsz? A KapTár előadása a Zsámbéki Színházi Bázison. Rendezte Dömötör Tamás.)** A helynek nyilván vannak szellemei, szegény kiskatonák, akik őrizték a...
2. **Molnár Gál Péter: Shakespeare a sláger (hamlet. ws William Shakespeare Hamletje Nádasdy Ádám által való fordításának, illetve William Blake, Georg Büchner, Anton Csehov, Eminem, Allen Ginsberg, Johann Wolfgang Goethe, József Attila és Pilinszky János szövegeinek felhasználásával. Az előadásban elhangzó bibliai idézet a Bírak könyvéből való. Zene Rubik Ernő Zoltán. Munkatársak Ari-Nagy Barbara, Pírityi Emese, Varga Kriszta, Frenák Pál. Dramaturg Veress Anna, Rendező: Schilling Árpád. Előadja Gyabronka József, Nagy Zsolt, Rába Roland. Először 2007. január 25-én délután a Lauder Javne iskolában. A bemutató utáni első félévben kizárólag közép- és felsőfokú**

tanintézményekben játszották. 2007. augusztus 14-től nyilvános premier.

Shakespeare: Lear király Rendezte Szász János. Díszlet Szöllősi Géza. Jelmez Benedek Mari. Dramaturg Kovács Kristóf. Szereplők Derzsi János, Szöllősi Zoltán, Kőszegi Ákos, Fazakas Géza, Ádám Tamás, Barkó György, Mertz Tibor, Edmund, Gázsó György, Kokics Péter, Tóth József, Szabó Zola, Tompa Ádám, Molnár Erika, Bognár Gyöngyvér, Vasvári Emese. Bemutató: Gyulai Várszínház, 2007. július. 3.; Szentendre, július 12.) Molnár Gál Péter Shakespeare a sláger Brush Up

Your...

3. **Fáy Miklós: Nyútt vonóbul bot (Kander–Ebb–Fosse: Chicago. A HOPPart társulat előadása. Rendezte Zsótér Sándor.)** Volt egy lemezem, nem hallgattam nagyon sokat, de mindig nézegettem...
4. **Fáy Miklós: Parasztok korsója (Heinrich von Kleist: Az eltört korsó. Rendezte Forgách András. A kecskeméti Katona József Színház előadása.)** Egy ismerősömből azért nem lett színházi rendező, mert a felvételi...
5. **Fáy Miklós: Kossuth humora (Carlo Goldoni alapján Ferkai Tamás: Mirandolina. A Szolnoki Színház előadása. Zenéjét szerezte Mikó István. Rendezte Balázs Péter.)** Nem, igazán igyekszem, de nem mondhatom, hogy utálok Balázs Pétert....